УДК 338:837

А. В. Гречко,
к. е. н., доцент, Національний технічний університет України "Київський політехнічний інститут"

ДОСЛІДЖЕННЯ ЗОВНІШНІХ ІНСТИТУЦІЙНИХ ФАКТОРІВ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ В УКРАЇНІ

Стаття присвячена дослідженню стану зовнішніх інституційних факторів, що впливають на розвиток вітчизняних підприємств. Автором проведено дослідження ряду праць представників інституційного напряму економічної теорії, виявлено та систематизовано ряд інституційних факторів, які мають найбільш суттєвий вплив на розвиток підприємств, та здійснено комплексний аналіз стану інституційного середовища в національній економіці, а також виявлені можливості щодо подальшої розбудови і розвитку інституційного середовища в Україні.

The article is devoted research of the state of external institution factors which influence on development of domestic enterprises. An author is conduct research of row of labours of representatives of instituciynogo direction of economic theory, found out and systematized the row of institution factors which have a most substantial influence on development of enterprises and the complex analysis of the state of institution environment is carried out in a national economy, and also found out possibilities, in relation to the subsequent re-erecting and development institution environment in Ukraine.

Ключові слова: інституційне середовище, приватизація, податки, державне регулювання, економічні індекси, корупція.

ВСТУП

На сучасному етапі розвитку економічних відносин провідну роль у процесі економічного зростання прийнято надавати ряду інститутів. Якість інституційного середовища має критичне значення для економічного розвитку. Рівень розвитку інституційного середовища визначається ефективністю захисту прав власності, якістю судової системи і її незалежністю, роботою бюрократичного апарату та глибиною фінансових ринків. У економічній науці інституційне середовище характеризується рядом внутрішніх і зовнішніх факторів, що впливають на розвиток підприємств. До внутрішніх інституційних факторів належать: корпоративна культура, матеріальна та технічна база підприємства, організаційна структура, стратегічне планування, кваліфікація персоналу, компетентність органів управління, інноваційна спрямованість тощо. До зовнішніх інституційних факторів розвитку підприємства, як правило, відносять: конкурентне середовище, розвиток бізнесу, науково-технічний розвиток, систему оподаткування, правове забезпечення, інноваційну інфраструктуру, ефективність державного регулювання економіки тощо. Оскільки рівень розвитку внутрішніх факторів розвитку підприємства прямо залежить від впливу зовнішніх інституційних факторів, в даному дослідженні пропонується звернути увагу саме на останні.

Дослідженням розвитку інституційного середовища займалися ряд провідних вчених (представників інституційної економічної теорії), серед яких представники "старого" інституціоналізму: А.А. Аузан, А.Дж. Тойнбі, К.А. Віттфогель, Г. Мюрдаль, Е. де Сото, Дж.К. Гелбрейт, Т. Веблен, Дж. Коммонс, та представники "нового" інституціоналізму: Р. Коуз, О. Уильмсон, Д. Норт, Д. Ходжсон, А. Алчиан, К. Менгер, Г. Демсец та інші. Однак вченим так і не вдалося прийти до єдиної думки щодо того які все ж таки фактори інституційного середовища мають найбільший вплив на розвиток

підприємств, можливо, тому, що все залежить від специфіки конкретної досліджуваної країн, галузі або підприємства. Саме тому в даному дослідженні зроблена спроба проаналізувати зовнішні інституційні фактори розвитку підприємств вітчизняної економіки та на основі проведеного дослідження виявити подальші можливості щодо розвитку інституційного середовища в Україні.

ПОСТАНОВКА ЗАВДАЧІ

Метою наукового дослідження є аналіз зовнішніх інституційних факторів розвитку підприємств в Україні. Цілями дослідження є:

— провести грунтовний аналіз досліджень вчених-економістів представників інституційного напряму економічної теорії;

— провести дослідження інституційного середовища в Україні та виявити його характерні особливості;

— систематизувати і узагальнити основні чинники інституційного середовища, що впливають на розвиток підприємств в Україні.

— виявити можливості подальшого розвитку інституційного середовища в Україні.

У даному дослідженні використано метод порівняльного аналізу, за допомогою якого досліджено існуюче зовнішнє інституційне середовище розвитку підприємств. На основі методу наукової абстракції (виділення найбільш суттєвих сторін досліджуваного явища) в даному дослідженні автором виділяються найбільш суттєві зовнішні інституційні фактори впливу на розвиток вітчизняних підприємств. Також автором був використаний системний підхід.

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

"Інституційна економіка — пише А.А. Аузан — галузь знань про правила економічної поведінки: про те, як вони працюють, як формуються і змінюються, з якими витратами і вигодами пов'язане їх створення, зміна і порушення" [5]. Інституціоналізм серед інших напрямів сучасної економічної теорії значно ширше вивчає існуючі соціально-економічні процеси. Інституціоналізм в своєму розвитку пройшов декілька етапів. Традиційно вважається, що він зародився в першій половині 20-го століття в США. Його засновником став Т. Веблен, а його послідовниками були У. Мітчел та Дж. Коммонс. Вони розробили та висунули методики соціального контролю над економікою, які стали згодом домінуючими при вирішенні питань державного регулювання. На початковому етапі свого розвитку інституціоналісти не змогли обрати єдиного визначення основи економічних процесів і явищ і не обгрунтували їх залежності від інститутів. Загалом до середини 70-х років інституціоналізм існував як течія, опозиційна до класичної економічної теорії. Пояснення руху економічних благ лише тільки інституційними факторами не знаходило великої кількості прихильників. Існувала невизначеність в понятті "інститут", яке мало значну кількість різних трактувань. Одні під поняттям "інститут" розуміли звичаї, традиції, інші — профспілки, треті — державу, четверті — корпорацію тощо. Під інститутами розуміли, як правило, соціально-психологічні явища життя і діяльності людей, спричинені усталеними звичками і закріплені в звичайному праві [6]. В сучасній економічній теорії під інститутами розуміють "правила гри" в суспільстві, або "створені людиною" обмежуючі рамки, які організують взаємовідносини між людьми, а також система механізмів, що забезпечує їх виконання [6].

Розподіл інституціоналізму на "старий" і "новий" відбувся на межі 60-х — 70-х років XX століття, що супроводжувалося існуванням ряду розбіжностей у поглядах їх прибічників. Представниками старого інституціоналізму були Джон Кеннет Гелбрейт, Гуннар Карл Мюрдаль, Карл Полані, Кларенс Айрес, Торнстайн Веблен, Джон Коммонс. В більш широкому значенні до інституційного напряму економічної думки можна віднести також німецький неолібералізм, представлений працями М. Вебера, В. Зомбарта, В. Ойкена. Представники "старого" інституціоналізму робили спроби аналізувати економічні процеси і явища за допомогою методів інших наук, зокрема права, психології, соціології.

Провідну роль у становленні методології інституціоналізму та дослідженні прав власності відіграли прихильники цивілізаційного підходу, серед яких: Арнольд Джозеф Тойнбі, який здійснив аналіз цивілізації Сходу та поставив акцент на вплив релігійних факторів на соціально-політичний і економічний розвиток [7]; Кларк Август Віттфогель [8], який у своїй праці "Східний деспотизм. Порівняльне дослідження тотальної влади" доводив, що багатство правлячого класу у бюрократичному суспільстві зі слабким розвитком приватної власності визначається не власністю на засоби виробництва, а місцем в державній ієрархії.

Одним з яскравих представників даного напрямку був шведський учений Гуннар Мюрдаль, якому за монографію "Азіатська драма: дослідження бідності народів" [9] була присуджена Нобелівська премія. Він дослідив країни Південної та Південно-Східної Азії та показав взаємозалежність економічних, соціальних і структурних явищ. Він піддав критиці підхід, згідно якого західні науковці намагаються спроектувати реалії розвинених країн на країни, що роз-

вивається, що абсолютно не забезпечує глибоких перетворень економіки і суспільства, а, навпаки, сприяє посиленню корупції, технічної залежності, дезінтеграції в економіці. Мюрдаль акцентує увагу на цінностях та релігіях, які панують у даному суспільстві, і вважає, що вони підносять бідність у стан доброчинності та мають всі ознаки застійного суспільства. Від детально досліджує роль держави в суспільстві і приходь до висновку, що вона відіграє провідну роль, а в самому суспільстві прийнято вважати, що будь-які економічні успіхи є саме досягненням держави, хоча фактично уряд бере на себе зобов'язання з економічного планування, однак не з їх виконання. Крім цього, закони, прийняті в ряді країн, не забезпечують досягнення навіть формальної рівності [10, с. 181]. Оперативне державне регулювання зводиться до контролю за випуском акцій, видачі ліцензій на будівництво підприємств, розподілу іноземної валюти, регулювання експорту та імпорту, контролю над цінами і виробництвом. Він виділяє два види регулювання приватного сектора: дискреційний — "здійснюється за рішенням чиновника" та недискреційний — "здійснюється автоматично відповідно до встановлених правил або внасідок зміни цін, введення тарифних і акцизних зборів", при цьому в досліджуваних країнах застосовується переважно перший [10, с. 232]. Саме такі умови є найбільш сприятливими для розвитку корупції і певні переваги мають ті підприємці, які змогли порозумітися з чиновниками.

Ще одним яскравим представником інституціоналізму був перуанський економіст Ернардо де Сото. В своїй праці "Інший шлях. Невидима революція в третьому світі" він провів дослідження позалегальної торгівлі в столиці Перу, яку поділив на вуличну та ринкову. Е. де Сото визначив, що 82,8 % ринків у Лімі виникли саме позалегальним способом [11, с. 101 — 102]. В результаті свого дослідження Е. де Сото доходить висновку, що такий обсяг позалегальної діяльності пов'язаний зі значним рівнем трансакційних витрат первинної легалізації і підтримки легального бізнесу, а також бюрократичними бар'єрами, що стоять на шляху розвитку вільного ринку. Основною причиною зростання тіньової економіки Перу вважає нераціональне господарське законодавство і недосконалість існуючих інститутів. Як показують дослідження, більшість жителів Перу обрали нелегальний сектор, через недосконалість законодавчої бази. Адже законодавство країни є досить нестабільним і змінюється разом зі зміною міністрів, більшість законів приймаються з порушеннями і майже ніколи не публікуються. Е. де Сото пропонує ряд заходів для подолання вищезазначених проблем: оптимізацію функціонування правових інститутів шляхом усунення дублюючих і непотрібних інститутів; децентралізацію, тобто передачу законодавчої та адміністративної відповідальності від центрального до регіонального уряду; дерегулювання, тобто розширення відповідальності і можливостей приватних осіб і в той же час скорочення можливостей держави; публікацію законопроектів для їх вільного обговорення; аналіз законопроектів з позиції "витрати — вигоди".

Дослідження тіньової економіки на рівні світової економіки показало, що ємність ринків окремих нелегальних товарів оцінюється на наступному рівні: підроблених лікарських засобів — 200 млрд доларів, проституції — 190 млрд дол., марихуани — 140 млрд дол., підробленої електроніки — 100 млрд дол., кокаїну — 80 млрд дол., піратського програмного забезпечення — 50 млрд дол., торгівлі людьми — 30 млрд дол., злочинів у галузі охорони навколишнього середовища та торгівлі природними ресурсами — 20 млрд дол. [3]. Наведені дані свідчать, що ринки деяких наведених товарів перевищують Державний бюджет України.

Далі розглянемо основні напрями неоінституційної економічної теорії та використаємо основні їх постулати для дослідження відносин власності в Україні. Основними представниками даного напряму є: Р. Коуз, О. Уильмсон, Д. Норт, С. Уинтер, Д. Ходжсон, А. Алчиан, К. Менгер, Д.Ж. Бьюкенен, М. Олсон, Р. Познор, Г. Демсец, Т. Егертсон та інші [Основні праці: Coase Ronald H. The of firm (1973), Williamson O.E. The Economic Institutions of capitalist. New-York — London: Macmillan (1985); Douglas C. Hopth Institutions Institutional Chang and Economic Performance. New-York: Cambridge University Press (1990) та інші]. Найважливіші теоретичні напрями, на яких зосереджується в своїх дослідженнях неоіституціоналісти, наступні: теорія прав власності, теорія трансакційних витрат, теорія суспільного вибору, економіка права тощо. В рамках даного дослідження більш детально зупинимось на теорії прав власності.

Право власності — це сукупність правових норм, що закріплюють належність речей певним особам або групам осіб і засновані на цьому можливості власника щодо володіння, розпорядження та використання речей. Теорія права власності показує, яким чином відносини власності, що складаються у суспільстві, закріплені у законодавчих актах та правових нормах вищих органів влади, в тій чи іншій країні впливають на розвиток суб'єктів економічних відносин. Найбільш відомими представниками теорії прав власності були А. Алчіан, Р. Коуз, Й. Берцель, Л. де Алесі, Г. Демсец, Р. Познер, С. Пейович,

О. Уильямсон. Значну увагу вони приділяли процесу обмеження прав власності, створення таких "правил гри", які дозволяли б контролювати і захищати інтереси усіх учасників процесу обміну. Не менш важливим є аспект захисту прав власності, які самі по собі є складним пучком повноважень, причому права на один і той самий ресурс можуть належати декільком особам. Специфікація прав власності передбачає закріплення за кожним повноваженням чітко визначеного власника, а не визначення єдиного і беззаперечного власника ресурсу. Така специфікація веде до зменшення невизначеності у взаємодії економічних суб'єктів і відповідно призводить до полегшення відносин між економічними агентами. Неповнота специфікації трактується представниками даної течії як розмивання прав власності. Дослідження теорії прав власності для України найбільш суттєво можна виявити в процесі аналізу приватизації, оскільки вона є основною формою інституційних перетворень і визначає рівень розвитку ринкових відносин в країн.

Таким чином, за результатами проведеного дослідження, на думку автора, доцільно буде виділити наступні основні зовнішні інституційні фактори, що впливають на розвиток підприємств:

1) законодавча та нормативна база;
2) ефективність податкової системи;
3) рівень розвитку конкурентного середовища;
4) рівень розвитку прав власності;
5) рівень тіньової економіки;
6) рівень корупції;
7) рівень злочинності.

Проведемо аналіз виділених зовнішніх інституційних факторів розвитку підприємств в Україні. Досліджуючи сучасні тенденції розвитку економіки України, можна побачити, що значна кількість власності зосереджена в руках декількох осіб, в інтересах яких працює весь державний апарат країни. Поряд з цим, особи, що володіють більшістю капіталу в країні, і є представниками влади. Така ситуація призводить до того, що закони, прийняті в країні, забезпечують лише формальну рівність громадян і суб'єктів господарювання, а фактично вони спрямовані на захист інтересів крупних бізнес структур. Доказом цього є те, що зміни, прийняті в Податковому Кодексі Україні, збільшили податковий тягар на малі підприємства в порівнянні з 2011. Так, Мінімальний внесок ЄСВ складає 34,7% від мінімальної заробітної плати. Тобто в 1 кварталі 2012 року мінімальний внесок складе 1073*34,7% = 372,33 грн. на місяць. Крім того, ЄСВ в розмірі 36,76 до 49,70% (залежно від класу професійного ризику) має сплачуватися на суму зарплати найманих робітників і на кожного члена родини, котрий бере участь у підприємницькій діяльності. Таким чином, при максимальній ставці податку для другої групи платників (20% від мінімальної заробітної плати) підприємець сплатить 214,69 грн. єдиного податку плюс 372,33 грн. ЄСВ, всього 586,93 грн. Що на 174,40 грн. більше ніж у 2011 році [2]. Поряд з цим, за даними Держкомстату, кількість малих підприємств вже в 2010 році в розрахунку на 10 тис. жителів країни скоротилася до 63 в порівнянні з 75 в 2009 році. Кількість зайнятих на малих підприємствах знизилася в 2010 році до 2073,6 тис. чоловік в порівнянні з 2152,0 тис. чоловік у 2009 році. Таким чином, за 2010 рік їх число зменшилося на 78,4 тис. чоловік. Обсяг реалізованої продукції малими підприємствами у відсотках до загального обсягу реалізації скоротився до 14,2%, тоді як в 2009 році даний показник складав 16,7%. Доля збиткових підприємств у загальній кількості малих підприємств зросла в 2010 році до 41,4% в порівнянні з 39,9% в 2009 році. Такі дані свідчать про те, що малий бізнес потребує підтримки і удосконалення державного регулювання, однак насправді відбувається посилення податкового тиску і збільшення розміру податку, запроваджуються заборони на здійснення певних видів господарської діяльності за умов використання спрощеної системи оподаткування. Що стосується великого та середнього бізнесу, то для нього існують певні переваги прийняття нового Податкового Кодексу. З 2011 року зменшується ставка податку на прибуток із 25 до 19%, а потім і до 16%. Щодо податку на додану вартість, то з 2014 року він зменшується на 3% — із 20 до 17% [1]. З проведеного аналізу видно, що податкове регулювання в Україні значною мірою спрямоване на підтримку великого та середнього бізнесу, в той час як малий бізнес стикається з рядом суттєвих перешкод.

Недосконалість законодавства є одночасно причиною і наслідком корупції, яка досить глибоко проникла у всі сфери економічного і політичного життя країні. Свідченням цього є те, що Україна посіла 152 місце за індексом сприйняття корупції, складеним міжнародною правозахисною організацією Transparency International у 2011 році. В Індексі сприйняття корупції оцінені 183 країни і території, оцінка за шкалою від 0 (дуже високий рівень корупції) до 10 (дуже низький рівень). Україна має лише 2,3 бали і поділяє сходинку разом з Таджикистаном, відстаючи від Росії, Білорусі і Азербайджану (всі 143 місце, 2,4 бали). Україна розташована поруч із такими країнами, як Уганда, Того, Республіка Конго, Гвінея-Бісау, Кенія, Лаос тощо.

Слід зазначити, що Україна достатньо швидко інтегрувалася у сферу глобального тіньово-

го бізнесу. Загальний рівень тіньової економіки в України однозначно визначити дуже важко, адже існує декілька різних методик розрахунку рівня тіньової економіки в країні, які дають дещо різний результат. Так, найвищий результат рівня тіньової економіки показує метод "витрати населення — роздрібний товарооборот" приблизно 44% ВВП, а найнижчий результат "монетарний метод" — приблизно 27% ВВП в 2011 році. У будь-якому випадку рівень тінізації вітчизняної економіки є досить значним. Така ситуація зумовлена існуванням ряду інституційних чинників в Україні, серед яких:

— недосконалість податкового законодавства та надмірний податковий тягар, що становить в Україні 55,5% (для порівняння: у Франції — 65,8%, Австрії — 55,5%, Греція 47%), неефективність системи адміністрування податків [4];

— неефективний інституціональний базис регулювання підприємництва та незадовільні умови здійснення підприємницької діяльності. За глобальним індексом конкурентоспроможності, Україна в 2011 році посла 89-те місце серед 139 країн світу. Основною проблемою України було визнано низький рівень інституційного розвитку, а компонента "Інститути" знизилась у порівнянні з минулим роком на 14 позицій (120 місце з 183). Це пов'язано з надзвичайно низькими оцінками експертів ситуації у сфері захисту прав міноритарних власників (138 місце), ефективності законодавчих органів у регуляторній сфері (138 місце), захисту прав власності (135 місце), незалежності судової влади (134 місце), тягаря державного регулювання (125 місце), довіри до правоохоронних органів (122), організованої злочинності (116), прозорості державної політики (114). За показником легкості здійснення підприємницької діяльності, Україна у 2011 році 149 місце у рейтингу зі 183 країн, що, зокрема, визначалося низькою ефективністю оподаткування (181 місце), складністю процедури одержання дозволу на будівництво (180), реєстрації власності (166) [4];

— низький рівень структурних компонентів індексу економічної свободи. До нього входять: свобода бізнесу, свобода торгівлі, податкова свобода, державні витрати, грошова свобода інвестицій, фінансова свобода, захист прав власності, свобода від корупції, свобода трудових стосунків. Загальний індекс становить 45,8 і є найнижчим серед європейських країн, таким чином Україна входить у групу країн з невільною економікою;

— недієвість організаційно-інституційних механізмів антикорупційного законодавства. В порівнянні з 2010 роком показник індексу сприйняття корупції погіршився з 2,4 до 2,3, що свідчить про недостатню ефективність Національної антикорупційної стратегії на 2011 — 2014 роки, Законів України "Про внесення змін до деяких законодавчих актів щодо відповідальності за корупційні правопорушення", "Про засади запобігання і продих корупції";

— високий рівень злочинності: загальні кількість зареєстрованих в країні злочинів збільшилась на 3% у порівнянні з 2010 роком [5].

Таким чином, значний рівень тінізації економіки зумовлений несприятливим середовищем ведення бізнесу.

Що ж стосується приватизації державного майна в Україні, то вона має свою історію. Розпочато приватизацію з 1992 року, коли були прийняті Закони України "Про приватизацію невеликих державних підприємств (малу приватизацію)", "Про приватизацію майна державних підприємств", "Про оренду державного та комунального майна". В подальшому були прийняті також Закони України "Про лізинг" (16.12.1997 року) та "Про оренду землі" (06.10.1998 року). Постановою Верховної Ради України від 07.07.1992 року було створено Фонд державного майна. 07.07.1998 року указом Президента України було створене Національне агентство України з управління державними корпоративними правами. На 1.01.1999 року форму власності змінили 61,8 тис. підприємств та організацій. Понад 70% загального обсягу промислової продукції виробляється на недержавних підприємствах. Головним методом приватизації була сертифікатна приватизація (фактично безоплатна), за допомогою якої планувалось приватизувати близько 60% підприємств, переважно великих і середніх. Сертифікати потрібно було вкласти в акціонерні товариства, обміняти на акції. Власник акцій одержував відповідні дивіденди. Власники сертифікатів не стали реальними власниками з відповідною мотивацією до праці: початкова вартість сертифікату, визначена шляхом ділення вартості національних засобів виробництва, виділених для приватизації, на кількість населення України, складала 10,5 грн. Дивіденди на такий капітал мізерні. До того ж під сертифікатну приватизацію виділялись підприємства переважно з застарілими, зношеними фондами, нездатні вести виробництво без збитків.

Починаючи з 1998 року, головною формою приватизації стала грошова (оплатна). Мала приватизація здійснюється шляхом викупу, продажу на аукціоні та за конкурсом. Початком торгів на аукціоні вважається момент оголошення початкової ціни об'єкта. Якщо протягом трьох хвилин не буде запропоновано вищу (щонайменше на 10% від початкової ціни) ціну, об'єкт вважається проданим. Право власності передається покупцю, який у ході торгів запропонував вищу ціну. Загалом, з 1998 року були

введені нові форми приватизації: продаж на відкритих торгах із залученням уповноважених осіб на конкурсних засадах; продаж акцій лотами на грошових аукціонах; проведення міжнародних тендерів, тобто продаж акцій міжнародним інвесторам.

Результатом проведеної приватизації в Україні стало значне зниження обсягів виробництва (у чорній металургії у 2,2 рази, у машинобудуванні і в металообробній промисловості — в 2,8, в хімічній і нафтохімічній — в 2,4 рази, в легкій промисловості — в 4 і в харчовій — в 2,6 рази); виникнення класу багатих, перерозподілу національного багатства та ВВП на користь цього класу, посиленню диференціації доходів; розвиток шахрайства, захоплення суспільної власності та чужих коштів окремими особами; відсутність ефективного власника на більшості приватизованих об'єктів; занепад вітчизняного виробництва. Поряд з цим, у процесі приватизації не вдалося досягти очікуваних темпів зростання НТП. Таким чином, проведене дослідження показало, що приватизація не дала очікуваних результатів і мала значну кількість негативних наслідків для економіки України.

ВИСНОВКИ

Отже, результати проведеного дослідження зовнішніх інституційних факторів розвитку підприємств в Україні показали, що наша країна має надзвичайно слабке інституційне середовище. Про це свідчать недосконаліть законодавчої бази, яка забезпечує лише формальну рівність у суспільстві, дозволяє зосереджувати значну частку капіталу в країні в руках декількох осіб, тим самим збільшуючи розрив між дуже бідним і дуже багатим населенням. Поряд з цим, недосконале податкове законодавство з питань оподаткування малого бізнесу не залишає жодних шансів для створення середнього класу, який є основою будь-якого високорозвиненого суспільства. Така ситуація є одночасно причиною і наслідком вражаючого, як для Європейської країни, розміру тінізації економіки. Остаточним свідченням низького рівня розвитку інституційного середовища в Україні є останні місця в міжнародних рейтингах країн та наявність негативних тенденцій, адже за останній рік Україна за багатьма індексами перемістилася на позиції нижчі, ніж в минулих роках, що свідчить про погіршення ситуації в країні. Що ж стосується приватизації державного майна, то вона не дала очікуваних результатів і на сьогоднішній день більшість галузей промисловості не отримують необхідних інвестицій і знаходяться в кризовому стані.

Покращення стану інституційного середовища в Україні можливе за умови:

— внесення змін до податкового законодавства, зокрема зменшення податкового тиску на суб'єктів малого бізнесу;

— посилення захисту прав власників та інвесторів з метою активізації інвестиційної діяльності та недопущення лобіювання інтересів окремих категорій власників;

— ліквідації законодавчих бар'єрів на шляху розвитку підприємницької діяльності (спрощення процедури реєстрації, адміністрування податків тощо);

— недопущення приватизації стратегічно важливих галузей економіки, їх державна підтримка;

— часткова націоналізації власності, зокрема на підприємствах, що мають державну вагу і не мають ефективного власника;

— поступове викорінення корупції зі всіх напрямів економіко-політичного життя суспільства, яка вже стала звичним і нормальним явищем для нашої країни.

Література:

1. Податковий кодекс України // Відомості Верховної Ради України: — К.: Видавництво "Преса України", 2010. — 400 с.

2. Закон України "Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких інших законодавчих актів України щодо спрощеної системи оподаткування, обліку та звітності". Відомості Верховної Ради України. документ 4014-17 від 04.11.2011 року [Електронний ресурс]. — Режим доступу: www.rada.gov.ua.

3. Global Risk Report 2011. An initiative of the Risk Response Network / World Economic forum [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://riskreport.weforum.org/global-risks-2011/pdf

4. Тіньова економіка в Україні: масштаби та напрямки подолання. — К.: НІСД, 2011. — 31 с.

5. Институциональная экономика: новая институциональная экономическая теория: учебник / Под общ. ред. А.А. Аузана. — М.: ИНФРА-М , 2006. — 416 с.

6. Прутська О.О. Інституціоналізм і проблеми економічної поведінки в перехідній економіці. — К.: Логос, 2003. — 256 с.

7. Toynbee A.J. A study of history. V. 1 — 12. L., 1934. — 1961

8. Wittfogel K.A. Original despotism. A Comparative study of Total Power. — New-Haven: L, 1957.

9. Myrdal G. Asian Drama: an inquiry into the Poverty of Nations: v I — II. L. — N.Y., 1986/

10. Мюрдаль Г. Современные проблемы "третьего мира". — М.: Прогресс, 1972. — 767 с.

11. Де Сото Э. Иной путь. Невидимая революция в третьем мире. — М., 1995. — 534 с.

Стаття надійшла до редакції 11.10.2012 р.